

arne skouen YTRING

SNØFT

i Oslo bystyre, fortelles det meg, over at jeg har blandet meg i debatten om Østlandets Musikkonservatorium, som jeg ikke har noen greie på. Synd at jeg ikke overrør møtet. For da ville jeg ropt fra galleriet: i halvannet år har jeg daglig tatt imot en student fra samme konservatorium, når hun kommer sjanglende hjem fra kjelleren, hun som alle de andre. Hun har nye halvannet år foran seg.

Albert ville brukt klubba selvfølgelig, men jeg ville fortsatt med sterkere røst: jeg vet hva jeg snakker om, for jeg kjenner studenten svært godt. Jeg er tilogmed gift med henne!

Hvorfor har jeg ventet så lenge med å beskrive en offentlig skandale, noe som pleier være manna for avisfolk? Fordi snille barn på konservatoriet aldri ber om noe, og derfor får de ingenting heller.

Det har vært en ubrytelig regel hos konservatoriets ledelse å opptre pinlig korrekt overfor Oslos myndigheter, hvilket betyr framstøt langs tjenesteveien. Den har vært trasket i årevis nå, fylt av en lojalitet som er beundringsverdig for tjenestemenn, men ubegripelig for meg som journalist. Sterkere lut har vært nødvendig. Nå er det å håpe at den tas i bruk.

Det groteske i saken er at bystyret forlengst har gjort vedtak om Logen ved Festningen som hjem for konservatoriet. Da trodde de snille barna at det helsefarlige oppholdet i kjelleren var over. Men bystyret glemte å finne annen kantine for bryggearbeiderne i Logen, det er forståelig at de ikke vil settes på gata med matpakene. Et papirvedtak. Narrespill. Men bryggearbeider-

ne stiller seg solidariske med musikkenevene, om de blir bedt om det. De trenger bare et annet hus.

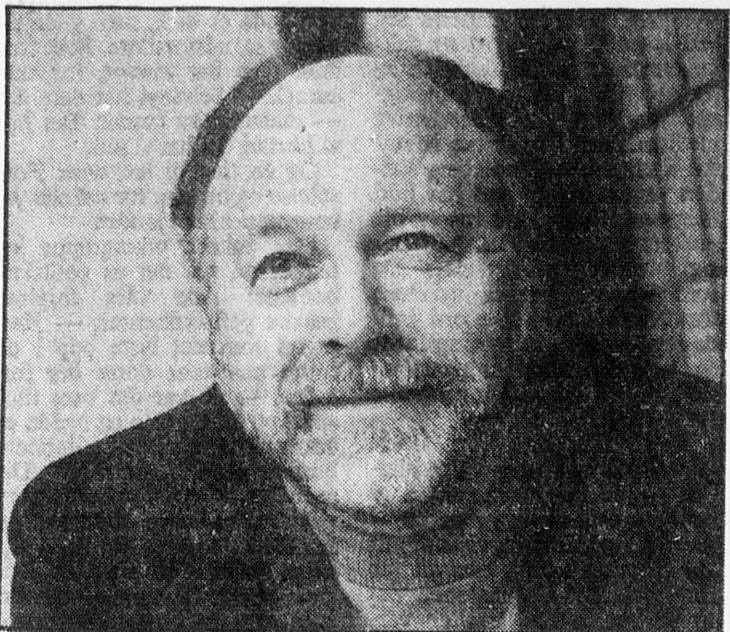
Det fins et hus for lite. I en desperat situasjon tvinges konservatoriets lærere og elever inn i andres skolehus, som gaukunger, noe de slett ikke vil. Jeg sier til Haldis Hjorts innlegg i avisen i dag (i Kort & Godt): uansett hvor konservatoriet tvinges inn, vil lokale foreldre og barn protestere, som rimelig er. Men de slipper, under enhver omstendighet, å måtte bytte med en helsefarlig kjeller. Det er situasjonens poeng.

Selvfølgelig er interessene felles. Men det er ikke spørsmål om hvem jeg vil støtte, men om foreldrene på Golia og Tveita vil gå offentlig ut til støtte for Østlandets Musikkonservatorium, og at Oslo Bryggearbeideres forening gjør det samme, så det dannes en solidarisk front av alle partene, og at den dannes nå, omgående. Ellers blir konservatoriets elever påtvungne gaukunger. Men det må handles raskt, for ellers blir det ingen forandring fra høstens nye skoleår heller, da kan konservatoriet ikke gjøre seg håp om forandring før tidligst høsten 1982, en forvilt situasjon.

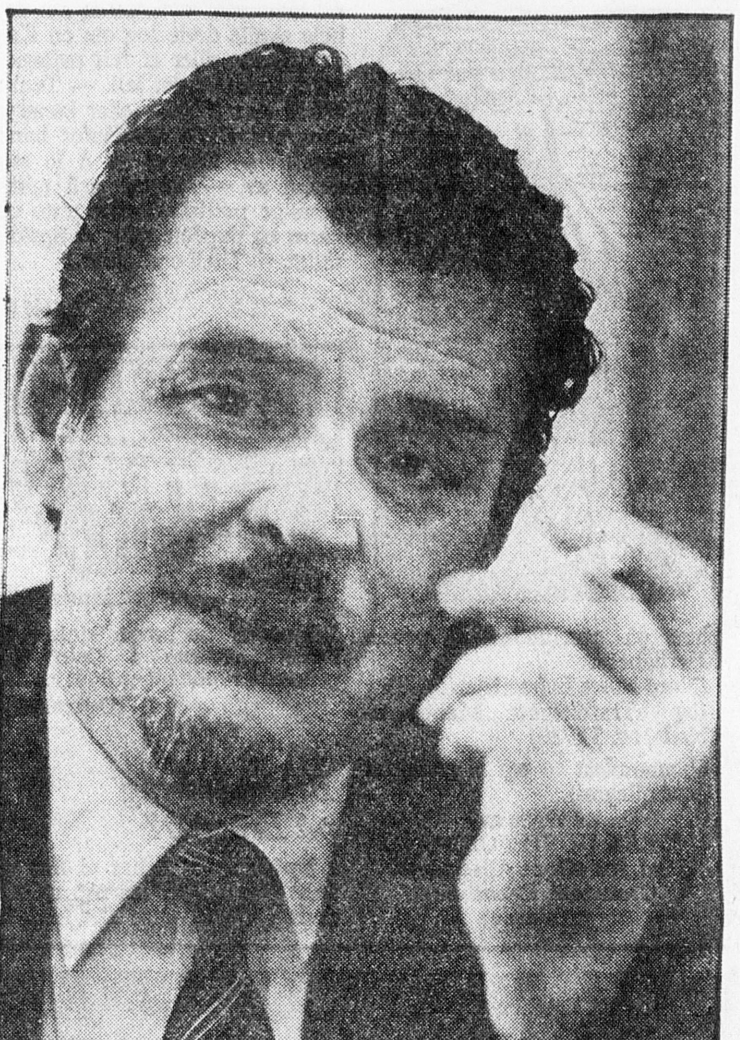
Men nå vil ledelsen og elevene ved konservatoriet gå ganske annerledes beslutsomt til verks enn de har gjort hittil. Da må de slå Arbeidstilsynets kondemnering av kjellerlokaleene i bordet til bystyret, de vil skaffe seg verneombud som hevder lov og rett, de må stenge! De må henlegge framtidig øving og studier til Rådhusets borggård, så de syns i landskapet.

Jeg understreker: denne ytring er ikke forelagt studenten jeg har hjemme i huset.

En litteraturdebatt i grøfta

— Den som skriver historiske romaner, får finne seg i at vi henter målestokken fra Undset, Falkberget og Solstad, skriver Willy Dahl (over) og istemmer kritikken mot Idar Kristiansens (under) kritikerbejublete romantrilogi.

■ ■ Hvorfor reagerer vi ulikt på litteratur? Hvorfor mener vi i det hele tatt det vi mener om litteratur?

Dette var det egentlige problemet i Nils Magne Knutsens dobbelkronikk om Idar Kristiansens romanserie. Utgangspunktet var det faktum at disse bøkene er blitt nyanseløst tiljublet av en mengde kritikere, de har fått Aschehougprisen, og forfatteren var innstilt til Nordisk råds litteraturpris. Knutsen hadde på sin side innvendinger mot bøkene som sosialhistorie, som historiske romaner. Og mot noen trekk ved romanenes menneskesyn.

Av Willy Dahl

■ ■ Så gikk det som vanlig: En norsk kulturdebatt brøt løs, og Knutsen fikk den obligatoriske skyllende forvengninger, mistenkeliggjørelse, flir og skjellsord. (Det intellektuelle lavmål var, som vanlig, representert av Odd Eidem i Aftenposten.) Knutsen fikk vite at dette var en kritikers sammenbrudd, at dikterens oppgave er å skildre mennesker og ikke å skrive historie, at han er fastkjørt i sosialrealismen, at han er sosionom, at han vil presse diktning inn i sitt trange skjema og at han egentlig vil sensur.

Dette er en mild gjengivelse av debatten. Det vanlige, trostesele bildet: Ikke én av motdebattantene går inn på Knutsens sitater, teksthenvisninger og argumenter. De brøler om noe annet.

■ ■ Kristiansens trilogi blir markedsført som et epos om den finske innvandringa i Nord-Norge i forrige århundre. I denne markedsføringa har forfatteren selv deltatt — med intervjuer om sin oppvekst i Finnmark og sine slektforbindelser til Finland, og om sitt arbeid med det historiske materialet. Dette har også den positive kritikken handlet om.

Nåvel. Så lar det seg altså påvise at bøkene, som historie og sosialhistorie, er fulle av feil og overflatiskhet. Det innvendes videre at gamle myter og skrøner har fått breie seg i (de ikke altfor tykke) bøkene på en slik måte at de sementerer gamle vrangforestillinger om det eksotiske kjempeliv i nord.

Da holder det ikke å si at dette er diktning, og ikke historie. Den som skriver historiske romaner, får finne seg i at vi henter målestokken fra Sigrud Undset, Johan Falkberget og Dag Solstad. De er diktere. Men de er også faghistorikere, om enn ikke med eksamensbevis.

■ ■ Knut Faldbakken har rett:

Ønsker forfatterne å bli tatt alvorlig når de ytrer seg om sosiale spørsmål, nytter det ikke at de roper om «diktningens frihet» når de blir kritisert. (Dette er generelt sagt. Det er ikke Kristiansen som har ropt opp.)

Når jeg istemmer kritikken mot trilogien, er det ikke fordi jeg synes den er uten kvaliteter. Tvertimot har jeg lest den med glede — som en gammeldags utviklingsroman, en studie i nokså moderne mannfolk-oppvekst, lett kamufisert i historiske gevanter. (Slik sett er den nesten ubegripelig påtrengende for en gammel synder.) Humor, lyrikk, språkkræft — dette er egenskaper jeg gjerne kan tilkjennegjøre.

Men et sosialt epos er denne individualpsykologiske studien ikke. Og jeg har en mistanke om at det er disse andre kvalitetene som har hugtatt kritikkerne. I den utstrekning de ikke har gått på eksotismens limpinne, har de reagert ut fra det mønster at god litteratur = overbevisende skildring av enkeltmennesker. Javel, men så får de si det, og ikke skrive om andre ting.

For sikkerhets skyld: Det er ingen nødvendig motsetning mellom disse to romantypene. Tvertimot fyller flere av verdenslitteraturs store romaner begge kravene. Det er kanskje derfor de er blitt verdenslitteratur.

■ ■ Så har vi påstanden om at kritikeren vil gripe inn i litteraturen, forme den etter sitt bilde.

Alle som ytrer seg om litteratur uttrykker ønske og mening om hvordan litteratur bør være. Juryen som innstilte Kristiansen til Nordisk råds pris, har for eksempel, enten den vil det eller ei, uttalt at slik skal historiske trilogier være, og ikke slik som Dag Solstads. (Det er blant annet derfor dette prisvesen er en uting.)

Frimodige ytringer om statstyrelsen og en hvilken som helst annen gjenstand er enhver

tillatt, står det i Grunnloven. Men når en seriøs litteraturkritiker benytter seg av denne retten, risikerer han å bli æreskjelt av penneføle folk som skal ha seg frabedt kritikk.

Den som bruker ordet og argumentet i en litterær debatt, har ingen forbrytelse begått. Dirigerende, tvang og sensur har det bare mening å snakke om hvis kritikeren bruker institusjonell makt for å undertrykke litteratur han ikke liker. For eksempel som «kulturminister» i et diktatur.

■ ■ Et lite eksempel på den debatten vi ikke har fått:

Knutsen sier om Kristiansens Heikki at hans syn på kvinner er at det er pikk, og ikke vers, jentene har bruk for. Han iler med å legge til at dette synet er både psykologisk sannsynlig og historisk «korrekt». Det han kritiserer, er at forfatteren ikke stiller seg på avstand fra denne Heikkis reaksjon.

Begrepet *holding* er et sentralt problem i moderne litteraturteori (og et teknisk problem for forfatterne). Det hører hjemme i en drøfting av normsystemet i verket, moralen, om man vil. Dette vil Knutsen diskutere.

Men hva skjer? Jo, — en kjent feminist, av alle ting, overser dette totalt, og belærer i stedet Knutsen om at diktningen er et område for «det som går på tvers av våre innskrenkede forestillinger om hvordan virkeligheten er eller bør være».

Javel. Det å være mot kvinneforakt i litteraturen er altså å ha en innskrenket forestilling om hvordan virkeligheten bør være.

Igen for sikkerhets skyld: Det skal være lov å skildre kvinneforskning i litteraturen. Mord, fascisme, innvandringshat, tortur og voldtekt også (jeg snakker ikke nå om Kristiansen). Men som kritiker vil jeg reagere hvis en forfatter ikke har tilstrekkelig *distans* til disse ufyselighetene.

Det lar seg gjøre å diskutere om ikke Kristiansen likevel har denne distansen, jeg er ikke ubetinget enig med Knutsen her. Men en slik debatt fikk vi altså ikke.

■ ■ Til slutt, resignert:

Og så er det bare å vente på en ny omgang med forvengninger — og antagelser om ens motiver, leseferdighet og sinnstilstand.

Norsk samtidsmusikk på mange plater

Komponistforeningens Arne-Peter Rognan med prøver på plateserien. Bildet er tatt hos Musikk-informasjon, en organisasjon som blant annet har til oppgave å spre kunnskap om norsk musikk i inn- og utland. (Foto: Johan Brun)

Norske Komponistforenings plateserie med norsk samtidsmusikk («Contemporary-serien») blir stadig lenger. Plater med musikk av Olav Kjelland, Harald Sæverud, Ketil Hvoslef og Folke Strømholm er under arbeid, og Komponistforeningen står også bak innspillinger med Egil Hovland og Rolf Karlsen, som imidlertid ikke vil inngå i serien.

Platekonsulent og produsent Arne-Peter Rognan i Komponistforeningen var til stede i London sist høst da snart 80 år gamle Olav Kjelland ledet London Philharmonic Orchestra under opptaket av hans «Sinfonia No. 1», skrevet så tidlig som i 1934.

— Innspillingen ble nesten et lite musikalsk sannhetens øyeblikk, forteller Rognan — de engelske musikerne likte Kjellands musikk svært godt. Dirigent og orkester fant hverandre raskt, og vi opplevde at musikerne kom fram og omfavnet Kjelland etter at opptaket var avsluttet, og ba om å få platen tilsendt. Det hender ikke ofte.

— Hvor lang tid hadde dere på innspillingen?

— Seks timer. Orkesteret hadde ikke vært borti musikken før, men tok den bitvis. De regner seks minutter innspilt musikk pr. time — det hele foregår imponerende profesjonelt.

— Kan slikt gjøres her hjemme?

— Ja, vi kommer godt etter. Harmonien i Bergen er bra, der eksisterer en kontinental ånd. Filharmonien i Oslo er svært kvalitetskrevede i sitt arbeid, og kommer etter.

— Hvorfor drar dere da til England for å spille inn?

— Helst vil vi bruke norske musikere, og det faktum at innspillingene kan gjøres rimeligere i London er ikke utslagsgivende, om noen skulle tro det. Men en faktor er tid: Her hjemme kjøper NRK så mye av orkestrenes tid at de ikke rekker å ta oppdrag for oss.

Hvoslef og Sæverud

Samtidsmusikk-serien støttes av Norsk Kulturråd, og er også et samarbeidsprosjekt der plateselskapet Phonogram står for markedsføring. I serien kommer i vår Ketil Hvoslefs kontrabasskonsert med Gary Karr og London Philharmonic Orchestra, le-

det av Karsten Andersen, sammen med «Trio» for sopran, alt og piano og «Fløyteoktett» av samme komponist. Medvirkende i «Trio» er Kirsten Taranger, Marilena Zlatanou og Einar Henning Smebye. Til høsten er det meningen å utgi Harald Sæveruds Pianokonsert med Jan Henrik Kayser og Harmonien, dirigert av Karsten Andersen. Suitene 3 og 4 vil utgjøre resten av denne platen.

Komponistforeningen har også overlatt to prosjekter til to mindre selskaper, Pro Musica og Kirkelig Kulturverksted. Pro Musica, som drives på idealistisk basis av Tore Simonsen (tidligere ved NRKs lydlaboratorium, nå amanuensis ved Musikkhøgskolen), skal utgi Egil Hovlands «Job», som ble spilt inn i Konserthuset i januar ved Hovland ved orgel og Tor Stokke som resitator. Kirkelig Kulturverksted skal stå for en plate med domorganist Rolf Karlsen.

— Ved å overlate to prosjekter til småselskaper på samme betingelser som til Phonogram, forsøker vi å få lettet distribusjonen. Disse selskapene har bedre tid til å konsentrere seg om denne typen musikk, som er ikke-kommersiell, kommenterer Rognan.

Nordheim og Sønstevoid

— Andre prosjekter?

— Vi har søkt NRK om tilatelse til å lage plate av institusjonens opptak av Arne Nordheims «OHM» for lur og lydbånd, og dette har gått i orden. Vi søker også om å få bruke opptaket av Gunnar Sønstevoids «Litani i Atlanta» — Konserthusframførelsen — men dette er ikke avgjort ennå.

— Det finnes mange opptak i NRK som dere gjerne skulle ha gitt ut?

— Det gjør det. NRK kjøper opp norsk kultur og legger på boks slik situasjonen er i dag, og dette må kunne løses, også her i landet. Denne musikken er ikke kommersiell nok til at vanlige plateselskaper vil satse. Hvis vi ikke kommer fram til en ordning med NRK, mener jeg vi bør få et statlig plateselskap som har avtaler med NRK-institusjonen, Komponistforeningen og Musikerforbundet om å få bruke NRK-opptak til plater, selvsagt mot vederlag til musikerne, sier Arne-Peter Rognan, og gjør til slutt oppmerksom på at en del av plateropptaket vil bli presentert i et radioprogram 11. februar.

termos

at uklarheter, når det gjelder praktiske og økonomiske ansvarsforhold, har ført til langvarige diskusjoner mellom kommunale, fylkeskommunale og statlige instanser. I mellomtiden befinner barnet (barna) seg i usikre og utrygge situasjoner uten å få tilstrekkelig hjelp og tilsyn. Inntil konkrete tiltak settes inn, er enkelte barn i realiteten overlatt til «sin» sosialarbeider i DnF, — med de begrensninger dette innebærer.

Etter loven skal alle mindreårige uten foreldre

ha verge. Det lokale Overformynderi har ansvaret for å oppnevne verge for disse barna. Selv om Overformynderiet rutinemessig får anmodning om å oppnevne verge(r), tar dette oftest meget lang tid. Et gjennomgående problem er nemlig å skaffe egnede verger.

De erfaringer lokale barnevernsmenn og sosialarbeidere i Flyktningerådet har gjort, viser at arbeid med foreldrelose (i Norge) vietnamesiske barn er meget krevende. Språk-

lige og kulturelle barrierer, utrygghet og manglende identitet gjør det ofte nødvendig med omfattende og langvarig behandling og oppfølging. I en del tilfeller må det foretas omplasseringer og flyttinger som igjen gjør at nye personer/instanser må behandle og settes inn i saken. I uheldige tilfeller blir barnet stilt overfor nye personer det ikke kjenner, og som kanskje heller ikke har tilstrekkelig erfaring og kunnskap til å forstå barnets problemer.

Resultatene av de skis-

serte problemene blir lett at barnets muligheter for trygghet, trivsel og tilpasing reduseres. I praksis har dette gitt seg utslag i aggressiv eller sosial adferd ved rømninger, kontakttavvisning eller voldshet.

Enslig ungdom i alderen 18-25 år

(ca. 25% av det totale antall ankomne vietnamesiske flyktninger.)

Etter Lov om sosial omsorg og gjeldende for-

skrifter overtar bosteds-kommunen ansvaret for flyktninger som har vært mer enn 6 måneder i landet. I praksis innebærer dette at det lokale sosialalkontor (som utøvende organ for Sosialstyret) økonomisk og på andre måter er ansvarlig for å yte nødvendig hjelp til livsopphold og for å igangsette og/eller koordinere nødvendige hjelpetiltak for flyktninger (og andre innbyggere) som ikke klarer seg selv.

Erfaringen tilsier at disse ungdommenes behov for veiledning, informasjon,

støtte og oppfølging over tid, gjennomgående er meget omfattende.

Selv om disse ungdommene etter loven forutsettes å være modne nok til å ta ansvar for seg selv, viser det seg at de i mange situasjoner framstår som rotløse, engstelige og ensomme barn. Identitetsproblemer og manglende kunnskap om og innsikt i det samfunnet de befinner seg i, i tillegg til akutt bologn og mangel på meningsfull beskjeftigelse, gjør at manges livssituasjon blir temmelig

krisepreget.

Fortvilelsen over ikke å få tilstrekkelig hjelp til å løse akutte boligproblemer og til å få arbeid eller begynne på skole, sammen med en følelse av å være overlatt til tilfeldighetene, gjør at anger, angst og identitetsløshet vokser. Noen forsøker å flytte, andre søker tilflukt i rusmiddelmissbruk. Andre får psykiske og sosiale skader. De aller fleste, enten de relativt sett har det bra eller dårlig, strir med psykosomatiske plager eller lidelser.